

Význam konceptuálních modelů pro zpřístupnění kulturního, přírodního a industriálního dědictví

Marie Balíková, Nadežda Andrejčíková, Jana Šubová

AKM 2010

Obsah

- ... dědictví – kulturní, industriální
- Uživatelsky vlídné zpřístupnění diferencovaným skupinám uživatelů
- Standardy, pravidla, systémy autorit, konceptuální modely/schéματα
- Příklady
- Závěr

... dědictví

Kulturní dědictví evropských zemí zahrnuje hmotné i nehmotné kulturní dědictví, nemovitě i movité kulturní památky, muzea a sbírky, knihovny a archivy včetně fotografických, kinematografických a zvukových archivů, archeologické památky, architektonické památky, **industriální památky**, soubory kulturních a přírodních objektů, kulturní krajinu a další památkové lokality.

Industriální dědictví je tvořeno pozůstatky industriální kultury, které mají historickou, technologickou, sociální, architektonickou nebo vědeckou hodnotu.

- **Společenské vnímání industriálního dědictví v ČR**
- Ústřední registr 2008 objektů předindustriální období
- **Ohrožení industriálního dědictví:**
 - Situování industriální památky
 - Neprůhledné vlastnické vztahy
 - Developerské záměry
- Propagace záchrany industriálního dědictví v ČR – mapování, dokumentace a medializace

Kulturní objekt/předmět kulturní hodnoty

Rezort MV ČR - Archivnictví

Rezort MK ČR - Muzea, galerie, knihovny, audiovize

Dokument
Archiválie

Sbírkový předmět

Kulturní památky

Industriální
památky

Knihovní dokument

Audiovizuální díla

Sbírky/fondy pro účel digitalizace

Znalostní systém

Informační společnost

[STOKLASOVÁ]

Ukázka popisu industriální památky Rolava (zaniklá obec) Důl Sauersack

Tuto fabriku znají snad i ti, kteří se o industriál nezajímají. Hluboko v krušnohorských lesích, v zaniklém místě zvaném Rolava, se nachází bývalý důl Sauersack, kde se těžila a zpracovávala cínová ruda. Dnes je ze zbytků budov volně dostupná turistická atrakce. >

<.. TĚŽBA CÍNU - DŮL SAUERSACK - ROLAVA

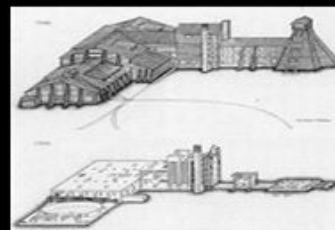

Rolava (zaniklá obec)
50°23'53.218"N, 12°37'51.003"E
Současný stav: opuštěná a chátrající
Realizace: současné budovy z 1940-45
Zpracováno: listopad 2009
Zpracovali a navštívili: loche, danny

V této lokalitě se těžila ruda již od 16. století, ale největší rozmach těžby začal až během 2. světové války, kdy byl Němci vybudován těžební závod s dodnes dochovanou nejdominantnější částí závodu - úpravnou rudy. Po odsunu Němců zanikla obec Rolava a s ní i těžba v tomto místě. Dodnes lze najít zbytky cínové rudy v násypkách.

Již jen dobové fotografie napovídají, že toto místo vypadalo úplně jinak. Fabrika byla na palouku, většina budov měla decentní dřevěnou fasádu. Dnes zde najdete zpravidla jen surový železobeton, a to vše prorostlé lesem.

Nyní jsou zbytky opuštěných objektů volně přístupné. Budovy bývají hojně navštěvovány, někdo nezanechá žádnou stopu, někdo větší, třeba v podobě skvrn po paintballových kuličkách.

fabrika dříve a dnes - převzato z www.zanikleobce.cz
Kliknutím na obr. se dostanete na větší rozlišení...

ortofotomapa lokality - (c) GEODIS BRNO s.r.o
Kliknutím na obr. se dostanete na větší rozlišení...

Muzea – ukázka popisu a zpřístupnění

 centrální evidence sbírek

 MINISTŘE KULTURY

Úvod Co je CES O sbírkách Vyhledávání Sbíрка dne Kontakty

Sbíрка Regionálního muzea v Litomyšli

Vlastník:
Pardubický kraj

Správce:
Regionální muzeum v Litomyšli, Jiráskova č.p. 9, 570 01 Litomyšl

www:
<http://www.rml.cz>

Podsbírka: Militária
Vlastník: Pardubický kraj
Správce: RLM
Území: Litomyšl, Čechy....
Období: převážně 19.-20. stol.
Předměty: popis, volný text

Popis individuálního objektu

Předmět: puška lovecká
Datace: 2. čtvrtina 19. stol.
Autor: Suchy Franz
Místo vzniku: Benátky nad Jizerou
Inv.č.: 168-45

- ### Podsbírky
1. Archeologická
 2. Architektura
 3. Doprava a sport
 4. řemesla
 5. Etnografická
 6. Geologická
 7. Hodiny
 8. Šimkova sbírka
 9. Kartografie
 10. Knihy
 11. Kultura
 12. **Militária**
 13. Náboženství, tradice a lidové zvyky
 14. Nábytek
 15. Numizmatická
 16. Obchod
 17. Obrazová, zvuková a datová média
 18. Předměty pro zábavu a osobní potřebu
 19. Šperky a bižuterie
 20. Sbíрка archivní povahy
 21. Sklo,keramika, jiné nádoby a kuchyňské nádoby
 22. Svítidla
 23. Textil
 24. Tématické sbírky
 25. Varia
 26. Výtvarného umění
 27. Zemědělství,domácí chov

Sbíрка Regionálního muzea v Litomyšli

Oborová část sbírky - podsbírka:
Militária

Vlastník:
Pardubický kraj

Správce:
Regionální muzeum v Litomyšli

www:
<http://www.rml.cz>

Počet ev. čísel:
576 (vyřazeno: 82)

Archiválie:
Ne

Kult. památky:
Ne

Území:
Litomyšl, Čechy, Rakousko, Rusko
chladných zbraní a munice evropských zemí, které se používají i dnes.

Období:
Převážně 19. a 20. století.

Předměty:
Jedná se především o palné a chladné vojenské zbraně, několik loveckých a tzv. terčovnic, které sloužily ke střelbě do terče. Dále sem patří růžky na prah, střelivo a vojenská výstroj včetně přileb. Do této řady také patří malované terče litomyšlských ostrostřelců.

 sbírky online

[Úvodní strana](#) [Katalog sbírek ONLINE](#) [Charakteristika fondu MILITÁRIA](#)

Výsledky vyhledávání

fond MILITÁRIA

Aktuální filtr: (Tématický slovník rovná se PODHAJSKÝ, Karel)

Řazení: Inventurní číslo Vzestupně

Zobrazeno 1-1 z 1 výsledků (10 výsledků na stránku)

< První ← Předchozí (strana 1 z 1) Následující → Poslední >

	Předmět Datace Autor Místo vzniku Inv. číslo	puška lovecká 2. čtvrtina 19. století SUCHY, Franz Benátky nad Jizerou 168-45
---	---	--

Archivy – ukázka popisu a zpřístupnění

ARCHIVNÍ FONDY ČR

Úvodní strana / Archivní fondy ČR / Archivní fondy ČR

Archivní fondy a sbírky v České republice

Dokumenty, které jsou uloženy v archivech (archiválie), tvoří archivní fondy a archivní sbírky (souhrně nazývané také archivní soubory). Ty jsou základní evidenční jednotkou v archivnictví. V případě, že by se Vám nepodařilo hledaný archivní soubor najít, zašlete dotaz na adresu arch@mvcz.cz (například „Nemůžu najít nic o Lidových milicích. Jaká slova mám hledat?“). Odpověď obdržíte podle množství zpracovávaných dotazů přibližně do tří dnů. Dotazy na obsah stránek můžete zaslat na adresu webmaster@mvcz.cz.

Policie ČR

Hasiči ČR

Výsledek vyhledávání

Počet nalezených záznamů: 623

[Rodinný archiv Tadrů \(1790 - 1870\)](#)

[Rodinný archiv Tauerů \(1718 - 1981\)](#)

[Rodinný archiv Tellerů, Karlovy Vary \(1839 - 1919\)](#)

[Rodinný archiv Thun - Hohensteinů Kvasice \(1402 - 1945\)](#)

[Rodinný archiv Thun - Hohensteinů, Děčín \(1202 - 1947\)](#)

[Rodinný archiv Thun - Hohensteinů, Klášterec nad O.](#)

[Rodinný archiv Thunů Choltice \(1610 - 1945\)](#)

[Rodinný archiv Thurn Taxisů Loučeň \(1926 - 1942\)](#)

[Rodinný archiv Thurn-Taxisů Biskupice \(1809 - 1944\)](#)

[Rodinný archiv Thurn-Taxisů, Loučeň \(1553 - 1945\)](#)

[Rodinný archiv Tichých \(1880 - 1949\)](#)

[Rodinný archiv Tocháčků \(1852 - 1981\)](#)

[Rodinný archiv toskánských Habsburků \(1766 - 1915\)](#)

[Rodinný archiv Trappů, Brno \(1800 - 1945\)](#)

[Rodinný archiv Trauttmansdorffů \(1600 - 1945\)](#)

Rodinný archiv toskánských Habsburků (1766 - 1915)

Název fondu (sbírky):	Rodinný archiv toskánských Habsburků
Uloženo v archivu:	Národní archiv
Místo vzniku fondu (sbírky):	Würzburg
Časový rozsah:	1766-1915
Metráž:	30,9 bm zpracováno (z toho 30,6 bm inventarizováno), 99,7 bm nezpracováno
Přístupnost:	Archivní soubor je částečně přístupný pro nahlížení
Původce fondu(sbírky):	Habsburkové toskánští (1737-1915) - Petr Leopold, Ferdinand III., Leopold II, Ferdinand IV., Ludvík Salvátor, Josef Ferdinand, Jan Orth; Toskánské zastupitelské úřady (1814-1873); Toskánská pensijní likvidatura v Paříži (1814-1835); Administrace toskánských statků (1852-1872)
Tematický popis:	Rodinné archivy, šlechta, rody šlechtické, monarchie, osvěcenský absolutismus, konstituční monarchie, panovník, dějiny novověku, dějiny jednotlivých zemí, zahraniční politika, zastupitelské úřady, zákon, rodinné právo, písemnosti osobní povahy, demografie, ekonomika, finance, církevní organizace, církevní správa, církev a stát, zemědělství a lesnictví, vodní hospodářství a meliorace, vnitřní obchod, zahraniční obchod, věda, kultura, umění, patrimoniální správa, ústřední správa

Název fondu/sbírky: Rodinný archiv toskánských Habsburků
Uloženo v archivu: Národní archiv
Místo vzniku fondu/sbírky: Würzburg
Časový rozsah: 1766-1915
Původce: Habsburkové toskánští (1737-1915); Petr Leopold; Ferdinand II.; Leopold I.; Toskánské zastupitelské úřady (1814-1873)

Tematický popis: rodinné archivy, šlechta, rody šlechtické, monarchie, osvěcenský absolutismus;, konstituční monarchie, dějiny novověku...

Popis a zpřístupnění archivní kulturní památky

Název AKP: Pamětní zakládací listina Národního divadla v Praze
Archivní soubor: Archiv Národního divadla, Praha
Archiv (místo uložení): Národní archiv
Datum prohlášení: 7. července 1977
Rozšířeno: Listina pamětní týkající se stavby Národního divadla v Praze a seznam osob a firem, které se na znovuzbudování divadla podílely, rok 1883
Datum rozšíření AKP: 16. prosinec 1986

4.

Název AKP: Pamětní zakládací listina Národního divadla v Praze

Archivní soubor: Archiv Národního divadla, Praha

Archiv (místo uložení): Národní archiv

Datum prohlášení: 7. července 1977

Rozšířeno: Listina pamětní týkající se stavby Národního divadla v Praze a seznam osob a firem, které se na znovuzbudování divadla podílely, rok 1883

Datum rozšíření AKP: 16. prosince 1986

Komplexní informační objekt

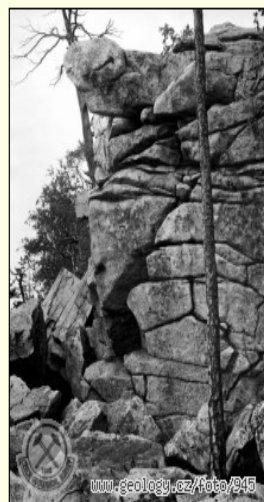
Čertova stěna: přírodní útvar, legenda, opera

Regionálně geologická jednotka Úkol ČGS

Foto: Vrcholek Čertovy stěny z dvojsílné žuly u Vyššího Brodu (Čertova stěna)

Základní informace:

Historická fotografie - dobový archivní snímek
ID fotografie **945**
Inventurní číslo 1555
Číslo negativu 1555
Datum vložení 27.02.07
Datum zpřístupnění 27.02.07
Pořízení snímku [1963](#)
Autor snímku [Josef Svoboda](#)
Fotoграфovaný prvek lokalita
Typ snímku běžná fotografie
Zařazení snímku staré historické fotky
Forma snímku scan z klasické fotografie
Barva snímku černobílá fotografie

Vrcholek Čertovy stěny z dvojsílné žuly typu Eisgarn u Vyššího Brodu. [\(Zvětšit snímek\)](#)

Lokalizace:

Lokalita Čertova stěna
Obec Vyšší Brod
Okres [Český Krumlov](#)
Stát [Česká republika](#)
Region [Šumava](#)
Mapa ZM 1:50 000 [Vyšší Brod 3241](#)
Mapa GK 1:200 000 [Vyšší Brod M33XXXIII](#)

Doplňující údaje:

Číslo lokality v AOPK 61

Vazby ke snímku:

Regionálně-geologická jednotka [magmatity v moldanubiku](#) , [centrální moldanubický masiv](#)

JIŽNÍ ČECHY A ŠUMAVA - Čertova stěna

Čertova stěna je jednou z nejznámějších a nejnavštěvovanějších skalních lokalit v jižních Čechách. Na rozloze přibližně 10 ha se nad hlubokým údolím Vltavy ...
www.jiznicechy.org/cz/prir/certovka.htm - Archiv - Podobné

Obrázky pro dotaz "čertova stěna" - Nahlásit obrázky

Čertova stěna-Luč - Wikipedie

Čertova stěna-Luč je národní přírodní rezervace o rozloze 140 ha nacházející se podél úseku řeky Vltavy mezi Loučovicemi a Vyším Brodem. ...
cs.wikipedia.org/wiki/Čertova_stěna-Luč - Archiv - Podobné

Čertova stěna (opera) - Wikipedie

Čertova stěna je komicko-romantická opera o 3 jednáních. Jejím autorem je ...
[cs.wikipedia.org/wiki/Čertova_stěna_\(opera\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Čertova_stěna_(opera)) - Archiv - Podobné
[+](#) Zobrazit další výsledky z webu wikipedia.org

Čertova stěna

... STĚNATA/AVAILABLE FOTKY/PHOTOS KONTAKT/CONTACT ODKAZY/LINKS. Pejsek CHICO Čertova stěna, chovný - nabízíme na krytí --- roční HA pejsek na prodej!!!!
www.certovastena.com/ - Archiv - Podobné

Čertova stěna

Navštivte Čertova stěna virtuálně. Máme zde 2 skvělé panoramatické záběry.
www.virtualtravel.cz/certova-stena.html - Archiv - Podobné

Čertova Stěna - Tipy na výlet

25. listopad 2006 ... Tipy na výlety a vikendy. Čertova Stěna Jedna z nejhezčích skalních lokalit v jižních Čechách. Kontrast hlubokého údolí Vltavy a skalního ...
www.tipynavylet.cz/misto-sumava-certova-stena.html - Archiv - Podobné

Čertova stěna

Celkem příspěvků: 7 - Počet autorů: 5 - Poslední příspěvek: 16. srpen 2006
Mrazovým zvětváním a samovolným rozpadem žuly vytvořené kamenné pole a suťoviška, pokrývající prudkou stráň k Vltavě.
www.hrady.cz/index.php?OID=4541 - Archiv - Podobné

Role paměťových institucí: uživatelsky vlídné vyhledávání informací

- Zprostředkují informace mezi tvůrci a příjemci informací
- Hrají důležitou roli v procesu komunikace
- Jejich role je opodstatněná, pokud těmto informacím dokáží přidat určitou významnou hodnotu; pokud hodnota není v určité oblasti významná, proces komunikace se obejde bez nich
- **Názor institucí a názory uživatelů se však mohou lišit**
- Omezená dokumentace, nevyhovující popis řady objektů
- Pouze názor knihovníka, kurátora, resp. specialisty, který objekt zařadil [KNOLL]
- **Historická změna – knihovny poprvé ve své historii mají konkurenci** ve svých **základních funkcích**: shromažďovat, uchovávat a zpřístupňovat tištěné dokumenty [RICHTER]
- 84% uživatelů začíná hledání informací k určitému tématu v internetových vyhledávačích, nejčastěji v Googlu
- 1% uživatelů začíná na webových stránkách knihoven

Co tedy uživatelé požadují?

- **Konzistentní, kvalitní popis informačních objektů**
- **Dostupnost komplexních relevantních informací (z heterogenních informačních zdrojů) z jednoho místa**
- **Dynamické interaktivní prostředí**
- **Standardní počítačové rozhraní**
 - **Řazení výsledků dotazu**
 - **Nové navigační nástroje**
- **Vytvoření komplexního, kontextově bohatého, badatelského prostředí**
- **Dostupnost plných textů**
- **Bezdrátový přístup k webu**
- **Zlepšená vizualizace artefaktů a sbírek [KNOLL]**

Konzistentní, kvalitní popis informačních objektů

Informační objekt (informační artefakt)

- Informace nebo skupina informací tvořících jednotný celek bez ohledu na typ nebo formát [KTD]
- Libovolný fragment skutečnosti, který se nachází ve vzájemném vztahu se subjektem a je pro něho zdrojem informací [INV]

Informační objekt – tři základní kategorie znaků vyjádřené prostřednictvím metadat

Charakter a obsah: informační objekt je pojímán jako celek, jeho vlastnosti, charakter a jeho obsah, co objekt obsahuje, z jakých dílčích prvků je sestaven (co?) = **vnitřní znaky** informačního objektu

Kontext: aspekty spojené s vytvořením objektu (*kdo?*, *proč?*, *kdy?*, *jak?*) = **vnější znaky** informačního objektu

Struktura: charakterizuje vztahy uvnitř nebo mezi informačními objekty – **vnitřní i vnější znaky** informačního objektu

Jak na to

Vytvořit systém reprezentace a organizace poznání v paměťových institucích na bázi sémantické interoperability, tj. znalostní systém

Standardy, pravidla, formáty

Soubory autoritních termínů

Konceptuální/sémantické modely

- Formální popis tj. schéma modelované reality
- Zjednodušený model světa
- Odraz skutečného (reálného nebo abstraktního) světa kolem nás
- Implementačně nezávislý, obecně aplikovatelný v jakémkoli technicko-programovém prostředí

Dva typy

- **Entitně relační konceptuální model** – ERM
 - FRBR, FRAD, FRSAD
- **Objektově orientovaný model** – OOM
 - FRBR_{oo}, CIDOC CRM

Entitně relační konceptuální model – ERM

Základní prvky/konstrukty ERM

- **Entita/entitní typ/kategorie objektů** – substantivum (např. kov)
- **Entita/objekt = instance** – objekt reálného světa, který je schopen nezávislé existence a je jednoznačně odlišitelný od ostatních objektů – např. měď
- **Atribut** – vyjadřuje vlastnost entity nebo její charakteristiku
- **Vztah (relationship)** – vyjadřuje souvislost (závislost, spojení) mezi výskyty entit – sloveso
- Jednoduché a elegantní, výhodné vyhledávání dat
- Nízká podpora pro manipulaci s daty
- Založeny na dvourozměrných tabulkách
- Vztahy mezi daty jsou vyjadřovány porovnáváním hodnot v nich uložených

Konkrétní realizace, tj. relační databáze **nejsou** navrhovány pro ukládání objektů

Naprogramování rozhraní pro ukládání objektů v databázi je velmi složité

Objektově orientovaný model – OOM

Objekt

- Entita (**cokoli** abstraktního či reálného) s jasně vymezenou rolí v daném kontextu, o čemž uchováváme údaje a metody, které s těmito údaji manipulují
- Samostatná nedělitelná entita
- **Ví o sobě, kdo je**
- **Zná sám sebe** (má atributy naplněné konkrétními hodnotami)
- **Dělá něco** (má metody)
- Zná možnosti svého použití (přípustné operace) – má zodpovědnost
- Umí zpracovávat zprávy a posílat zprávy

Principy objektově orientovaného přístupu

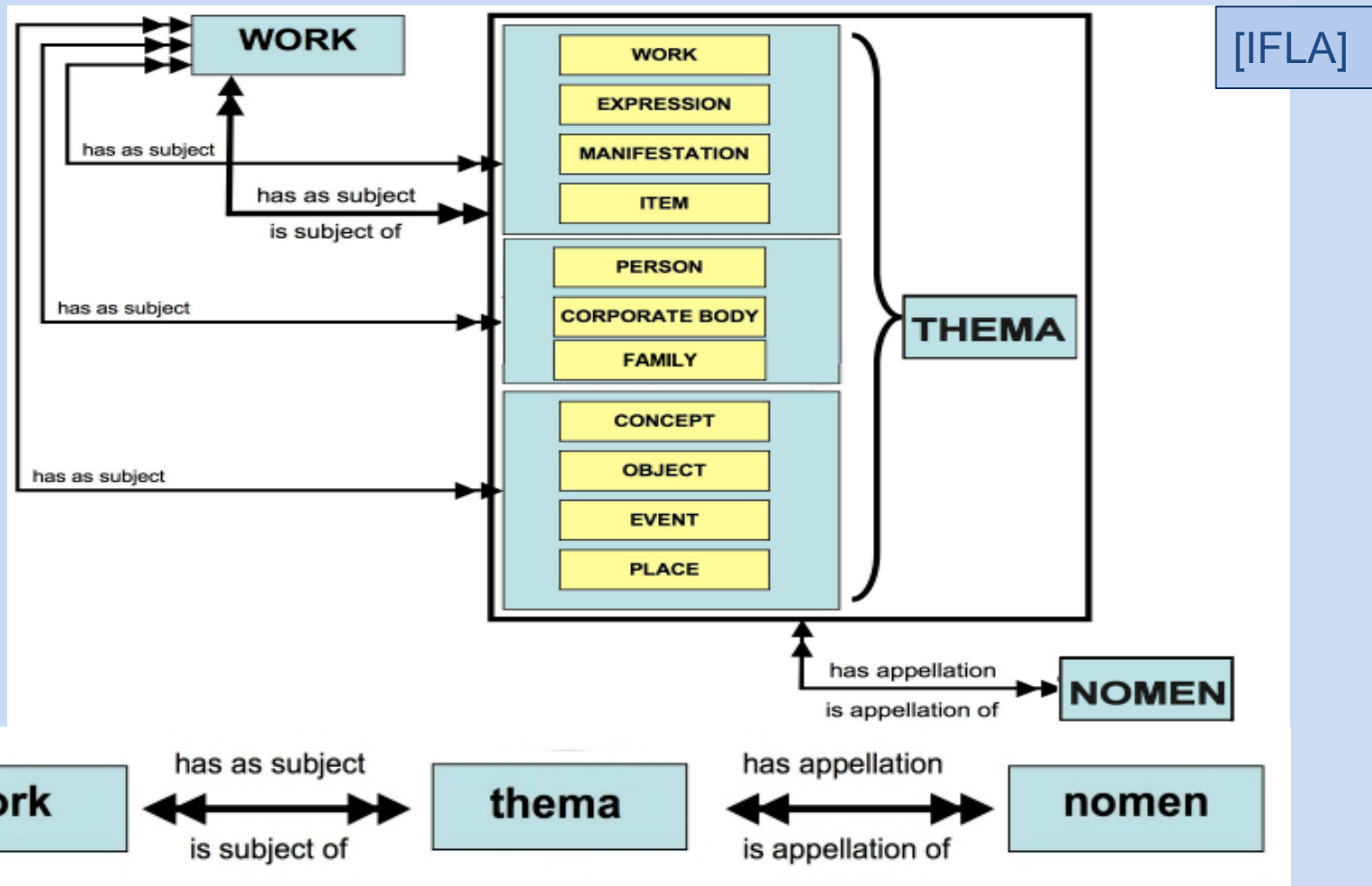
- Sebeidentifikace objektů
- Zapouzdřování objektů
- Klasifikace
- Dědičnost
- Polymorfismus – mnohotvárnost

Přínos

- Podpora složitých objektů – skládání objektů
- Možnost opakovaného použití objektů

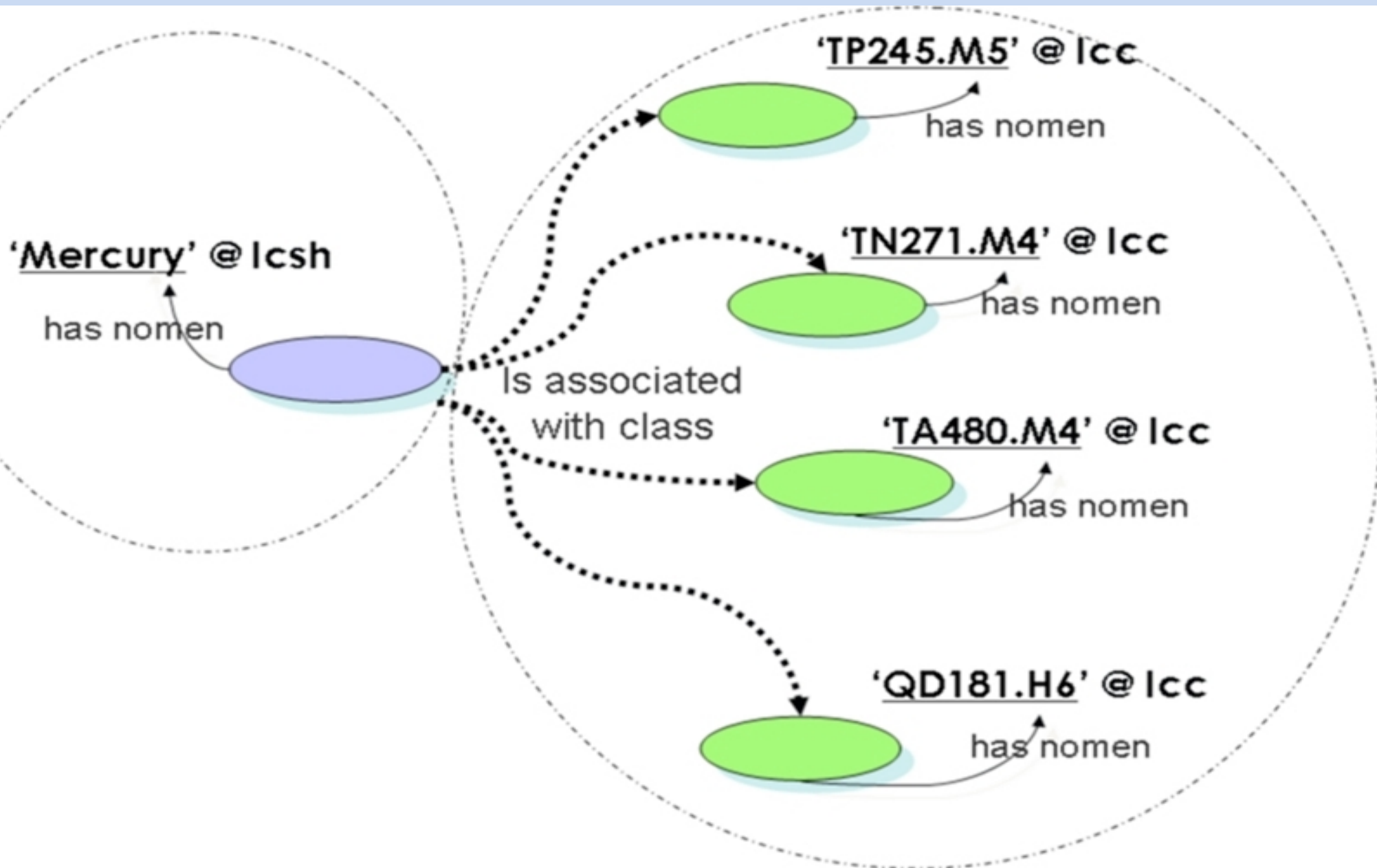
Příklad entitně relačního modelu FRSAD

FRSAD – Functional Requirements for Subject Authority Data

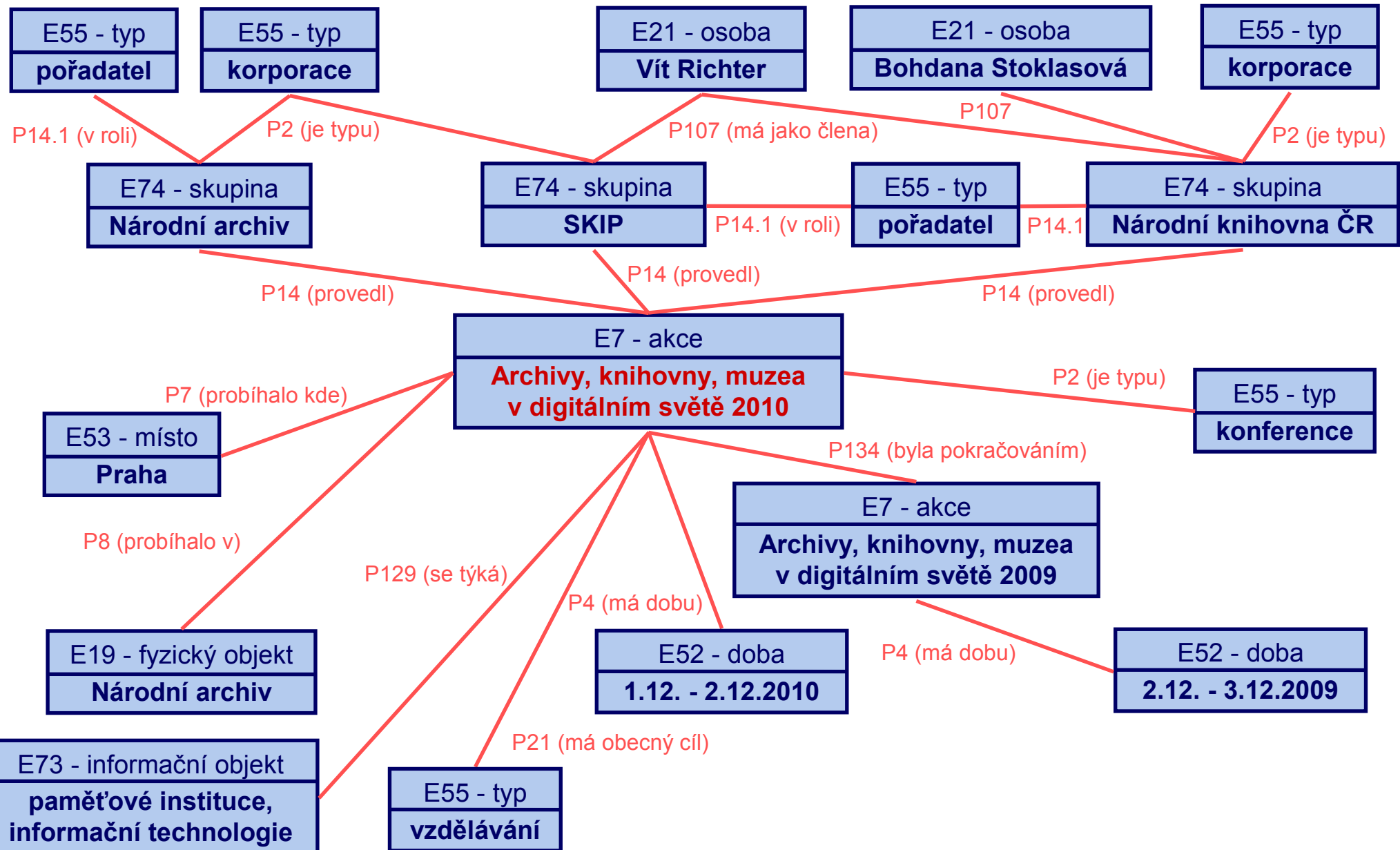

Téma (předmět dokumentu) – entita, která je předmětem dokumentu
Osoba, rod/rodina, korporace, akce, dílo, obecné téma, událost, místo
Nomen (pojmenování) – označuje pouze jedno „téma“

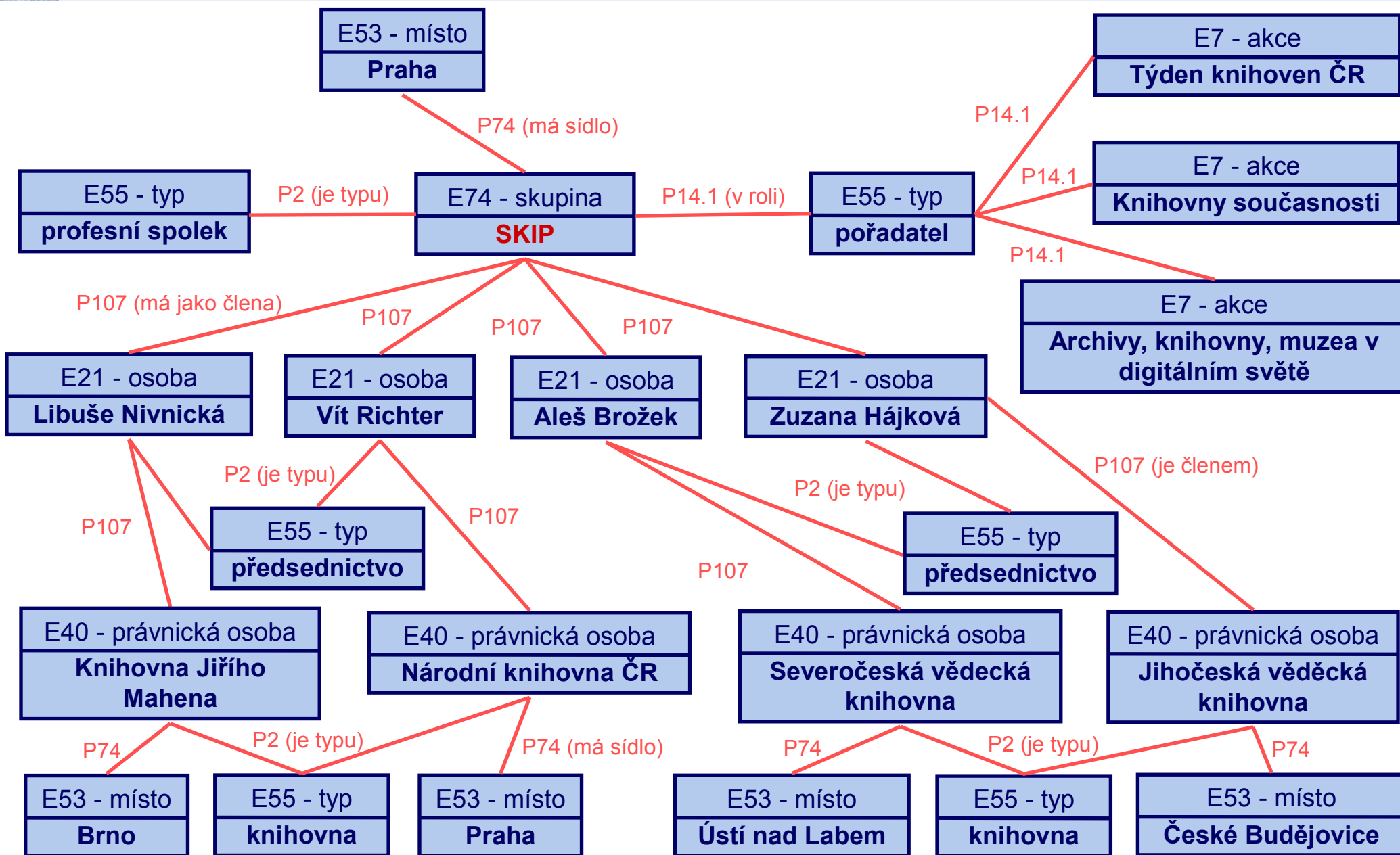
Příklad komplexních vazeb v rámci systému věcných autorit – FRISAD

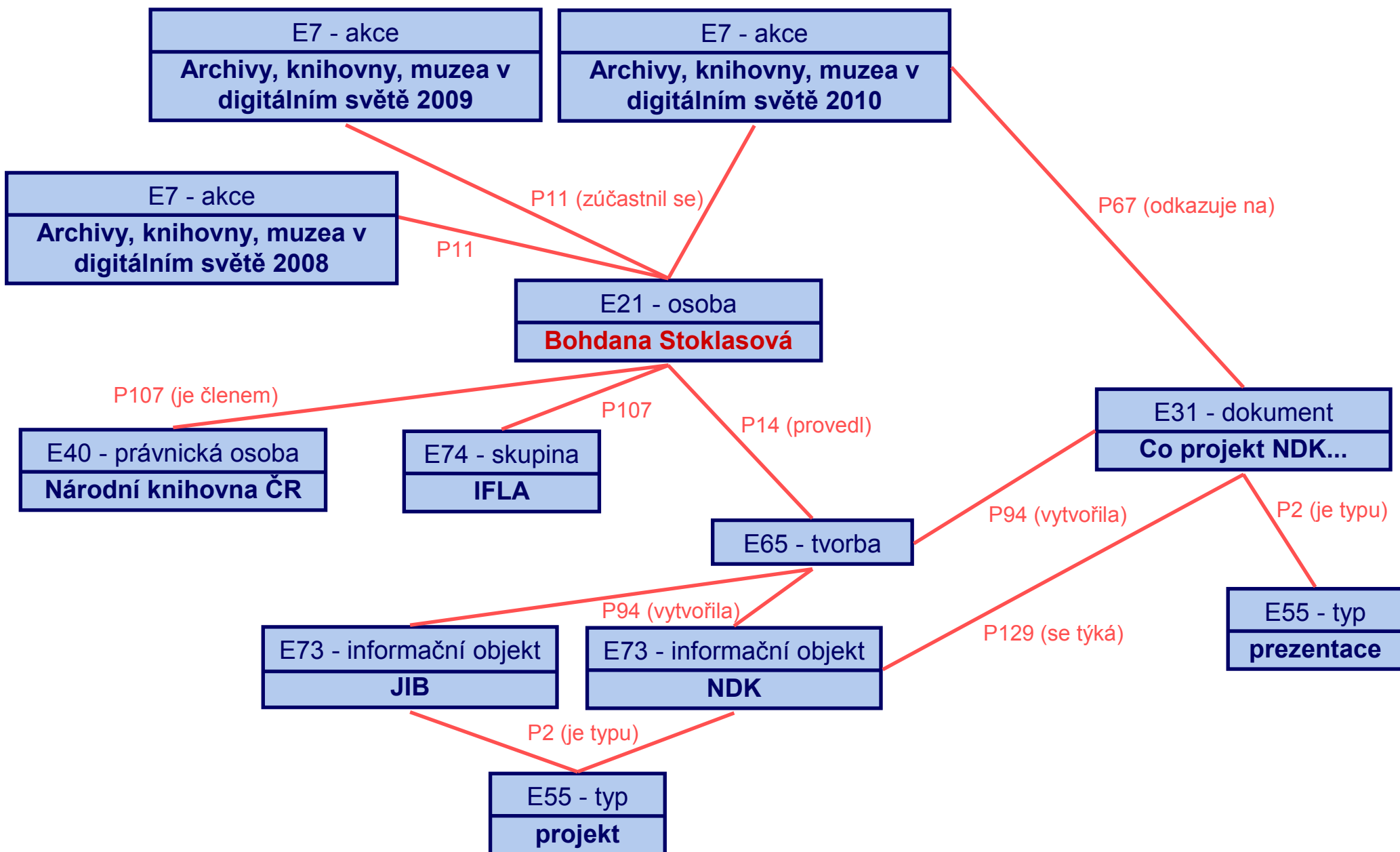
Příklad objektově orientovaného modelu CIDOC/CRM

Příklad objektově orientovaného modelu CIDOC/CRM

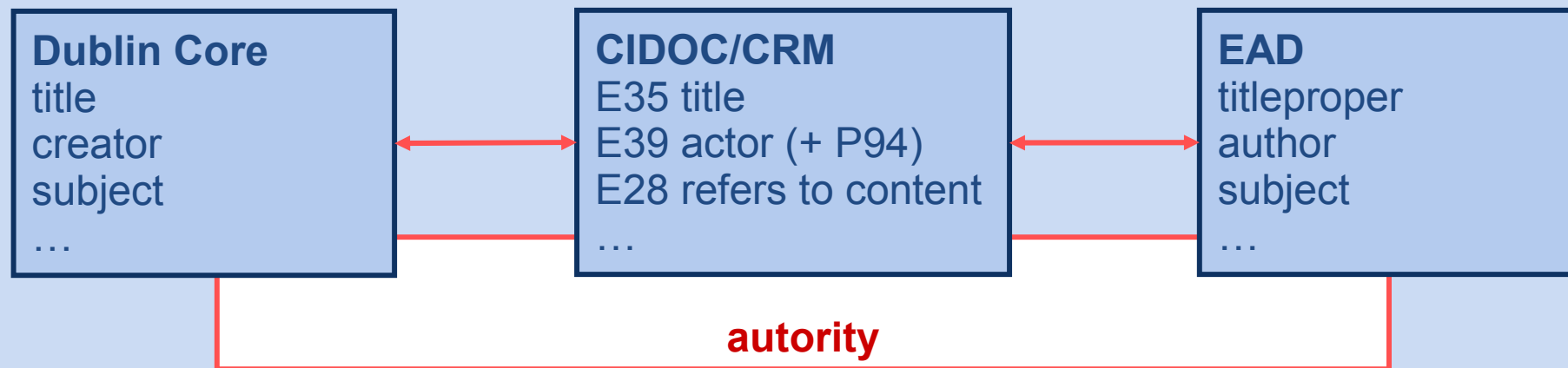
Příklad objektově orientovaného modelu CIDOC/CRM

Závěr

Role konceptuálních modelů

- Syntaktická rovina – propojení metadatových platforem a schémat
- Sémantická rovina – co, jak označovat (authority až ontologie)

Možnosti (výhody) konceptuálních modelů

- Technologicky nezávislé
- Obecné modelování reálného prostředí

Literatura

- [INV] KATUŠČÁK, Dušan – MATTHAEIDESOVÁ, Marta – NOVÁKOVÁ, Marta. *Informačná výchova : terminologický a výkladový slovník*. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1998.
- [KTD] *KTD : Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna České republiky, 2003. Dostupné na [www: <http://aleph.nkp.cz/cze/ktd>](http://aleph.nkp.cz/cze/ktd).
- [KUČEROVÁ] KUČEROVÁ, Helena. *Projektování informačních systémů : sylaby ke kurzu* [online]. Praha : VOŠIS, 2007. Dostupné na [www: <http://web.sks.cz/users/ku/DOKUMENTY/pri_syl.pdf>](http://web.sks.cz/users/ku/DOKUMENTY/pri_syl.pdf).
- [IFLA] IFLA. *Functional Requirements for Subject Authority Data (FRSAD) : final report*. 2010. Dostupné na [www: <http://www.ifla.org/files/classification-and-indexing/functional-requirements-for-subject-authority-data/frsad-final-report.pdf>](http://www.ifla.org/files/classification-and-indexing/functional-requirements-for-subject-authority-data/frsad-final-report.pdf).
- [STOKLASOVÁ] STOKLASOVÁ, Bohdana. NDK : Národní digitální knihovna. In *Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě 2009* [online]. Dostupné na [www: <http://skip.nkp.cz/KeStazeni/Archivy09/Stoklasova.ppt>](http://skip.nkp.cz/KeStazeni/Archivy09/Stoklasova.ppt).
- [KNOLL] KNOLL, Adolf. *Archivy, knihovny a muzea v digitálním věku* . In *Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě 2000* [online]. Dostupné na [www: <http://www.nkp.cz/o_knihovnach/konsorcia/skip/AKMKnoll.ppt>](http://www.nkp.cz/o_knihovnach/konsorcia/skip/AKMKnoll.ppt).
- [RICHTER] RICHTER, Vít. *Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011–2014 a budoucnost Souborného katalogu ČR*. In *Seminář účastníků Souborného katalogu ČR*. 2010.
- **Portál Autority** (<http://authority.nkp.cz>)

Otázky

...

Děkujeme za pozornost

V prezentaci jsou použity ukázky z prezentací B. Stoklasové a V. Richtra, kterým děkujeme za jejich poskytnutí.

Marie Balíková (marie.balikova@nkp.cz)

Nadežda Andrejčíková (andrejcikova@cosmotron.cz)

Jana Šubová (subova@cosmotron.cz)